

FEMİNİST

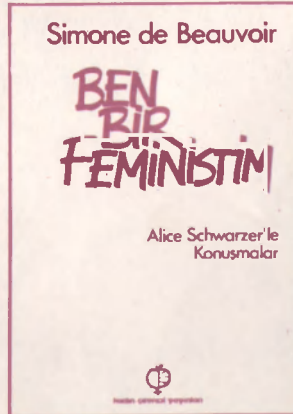

KADIN ÇEVRESİ YAYINLARI

JULIET MITCHELL

SIMONE DE BEAUVOIR

FEMİNİST

Arada bir çıkar

7. sayı Mart 1990

3000 TL.

KADIN ÇEVRESİ YAYINCILIK A.Ş adına
Sahibi ve Sorumlu Yazışmaları Müdürü

Handan Koç

Adres: Klodfarer Caddesi 41/36

Servet Han Cağaloğlu - İSTANBUL

Baskı: Ayhan Matbaacılık

Renk Ajans: 010 20 04 Fax: (00-1) 010 20 03

438 KALKIYOR
SIRA 453'DE !..

MOR ÇATI KADIN SİĞINAĞI

Çankırı'da, bir TC yargıcının, kocasından dayak yemiş bir kadına, "Kadının sırtından sopa, karnından sığa eksik olmamalı" demesi ve bunun basına yansması ile 1987'nin ilk aylarında başladı herşey.

Önce, "Kadınlar Dayağa Karşı Dayanışmaya" kampanyası kapsamında, kadınların ilk kez kendileri için, 17 Mayıs 1987'de gerçekleştirdiği 'Dayağa Karşı Yürüyüş' yapıldı. Bunu, İstanbul Kariye Müzesi'ndeki 4 Ekim'87 tarihli Kadın Şenliği ve daha sonra da dayak yemiş kadınların kendi ağızlarından tanıklıkların yer aldığı 'Bağır Herkes Duysun' kitabının yayımlanması gerçekleşti.

O günlerde birçok dergi ve gazete de bu konu üzerine ünlü-ünsüz kişiler görüş belirttiler. Basının bu konuya ilgisi, yapılan eylemler ve çalışmalar, Kadınların Dayağa Karşı Kampanyasını meşru hale getirdi ve tek tek de olsa bu kampanyaya baş vuran, kalacak yer talebi ile bizi bulan kadınlar oldu. Birçok Batı Avrupa kentinde bulunan kadın sığınakları, işte bu tarihlerde bizim de gündemimize girdi. Türkiye dışındaki bu tür evleri örnek alarak, Türkiye'de var olan yaklaşım ve değerleri de göz önüne alarak ve hatta bunlara rağmen, bir kadın sığınağı projesi hazırladık.

Bina ve sabit giderlerin karşılanması amacıyla, kadın seçmenlerine böylesi bir ev sözü verdiği için ilk önce Şişli Belediye Başkanı Fatma Girik'e gittik. Projeye sıcak bakmasına karşın, Şişli Belediyesi'nden de büyük Büyükşehir Belediyesi vardı. Dolayısıyla Sözen'e gittik. O da projeye olumlu yaklaştı ve destek vereceğine söz verdi. Feminist Dergisi çıktığında, büyük olasılıkla Mor Çatı Kadın Sığınağı'nın anahtarını da bize teslim etmiş olacak. Buraya kadar anlattıklarım, bilmeyenler için Dayağa Karşı Dayanışma'nın tarihini kapsıyor. Belediye ile işbirliği ise, maddi koşulların dayattığı kaçınılmaz zorunluluklar. Ancak gerçek zorluklar bundan sonra bizi bekliyor. Böyle bir evin işleyişi, korunması, gizli tutulması (bu çok önemli, Avrupa'daki bütün kadın evlerinin adresleri poliste bellidir, ancak soranlara-özellikle kocalara- verilmez.) gibi konuları bakalım Mor Çatı ile nasıl göğüsleyeceğiz.

Sığınağın bina ve sabit giderleri dışındaki giderlerini karşılamak ve süreklilik kazandırmak amacıyla bu günlerde bir de Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı kuruluyor. Bu vakfın içinde bağımsız bir birçok feminist kadınla birlikte Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği'nden, Feminist ve Kaktüs dergilerinden feministler var.

Aile içinde şiddete maruz kalan tüm kadınların, açık olan Mor Çatı Sığınağı'na gelmek isteyen kadınlar önce -kurulmakta olan- Mor Çatı Kadın Sığınağı İrtibat Bürosu'na giderek ya da telefonla başvuracak. Sığınak adresi gizli tutulacağı için, kadınlar doğrudan gelemezler.

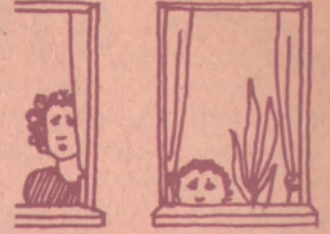
Ücretsiz psikolojik ve hukuksal yardımın verileceği sığınakta, kadınların üç aya kadar kalması mümkün olacak. Ancak, bu çalışmaların, verilen hizmetlerin bir hayır kurumu yardımı olarak algılanmaması için, kadınların, sığınakta kalırken, ya da ayrıldıktan sonra aynı durumda buraya gelecek diğer kadınların da hizmetlerden yararlanabilmesini sağlayacak. Hayatlarına, buldukları noktadan itibaren başka bir yön vermek isteyen kadınlara, meslek kurslarına katılma ya da iş bulma konularında yardımcı olunacak.

Türkiye'de yüzbinlerce kadın dayak yerken, İstanbul'da böylesi bir sığınak, elbette yeterli değil. Birçok yerde ve birçok semtte -Bakırköy'de de böyle bir girişimin olduğunu duyduk - kadın sığınaklarının açılması gerekiyor. Bu sadece bir "ilk" ve bir "deney". Bu deneyin başarıya ulaşması, biraz da bizlerin dışındaki kadınların katkıları ve dayanışmasıyla mümkün.

Sonuç olarak kadınların kurtuluşlarının, başka kadınlarla dayanışarak gerçekleşeceğine inanan bir kadın olarak ben, sığınağı zor durumda bırakılan ve buna karşı çıkmak isteyen kadınlara, geçici de olsa kendilerini bulabilecekleri; gelecekleriyle ilgili düşünebilecek ve karar verebilecek bir yer olarak görüyorum. Ayrıca bu sığınanın kadınların, sorunlarını başka kadınlarla paylaşarak ve onlarla dayanışarak çözmelerine aracı olacağına inanıyorum.

Gül

NOT: derginin yayınlanma tarihi ileri atıldığı için bu notu eklemek ve yeni gelişmeleri açıklamak mümkün oldu. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı N. Sözen, kurulmakta olan mor çatı kadın sığınağı vakfından kadınlarla söz verdiği halde görüşmeye gelmedi. Bizim hazırlamış olduğumuz yönetmelikten de "mor çatı kadın sığınağı vakfı" adının çıkarılması, yerine İstanbul Büyükşehir Belediyesi kadın koruma evi adı konması öneriliyor. Bu yeni gelişmeler ile belediyenin bizi dışladığını, hazırladığımız proje ve yürütmeliği kendi dilediği gibi değiştirerek "biz" siz bir şekilde gerçekleştirme planı olduğunu düşünmek sanırım pek kötümserlik olmaz.

ORDUNUN MEMESİ YOK

tayfun gönül zorunlu askerliğe karşı bir kampanya başlattı ve henedense akıl ve öğüt vermekten.⁽¹⁾ anti otoriter olarak da tanınan t.gönül kendisini alamadı ve zorunlu askerliği feministlerin önüne "asli" bir mesele olarak koyuverdi. türkiye'de kadınlar isteseler bile askerlik yapamıyorlar. durum böyleyken neden zorunlu askerliğe karşı olmak feministler için "asli" bir görev oluyor belli değil.

kadınların çeşitli iktidar yapılarından yoksun bırakıldığı artık feministlerin dışında da kimileri tarafından kabul ediliyor. eş, anne olmak veya doğamız gereği şiddete kapalılık gibi açıklamaları bir kenara bırakırsak, iktidar sahiplerinin erkekler olduğunu ve iktidar araçlarının - devlet gibi, ordu gibi⁽²⁾ - erkeklerin elinde olduğunu düşünebiliriz. ordu da, mesela devlet gibi bir cins, bir sınıfa, bir ulusa dayalı ve heteroseksüel. yani kadın açısından bakarsak ordu erkek ve ülkemizde sadece erkeklerin egemen olduğu bir yapı. mesela İsrail'de kadınlar askere alınıyor ve sanıyorum ki kadınlar içinde askerlik devlet eliyle zorunlu, ama diğer yandansa, israil ordusunda kadınların ırzına geçmek çok yaygınmış.⁽³⁾

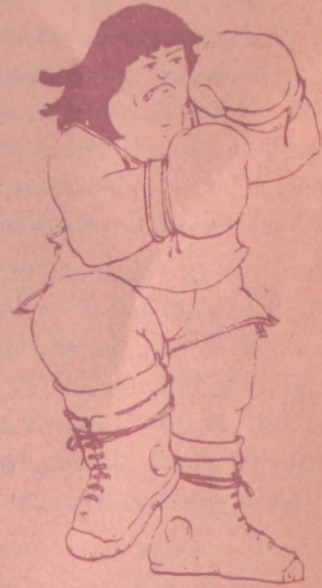
ben, bu tartışmada, kadın açısından bağımsız kadın kurtuluş hareketi varolması koşuluyla genel olarak iki yaklaşımda bulunmaktan yanayım.

kadın kurtuluş hareketinin tarihi (dünyada) çeşitli iktidar yapılarını tamamen terketmenin egemen olan iktidar sahiplerine, mesela erkeklere yaradığını feministlere gösterdi.⁽⁴⁾ üstelik siyasetin nasıl yapılacağı, klasik siyaset alanının ve kurallarının kabul edilip, edilmeyeceği bütün devrimcilerin başındaki bir sorun. kadın hareketinde bu sorularla siyaset yapması doğal. üstelik iktidar yapılarından kaçmak, bu yapılar karşısında çekingen davranmak sadece kadınlara değil, ezilenlere özgü bence. dolayısıyla, kadınların orduya girmeyi istemesi ve daha uzunca bir süre var olacak bu yapıyı erkeklere bırakmak istememesi de kadın hareketi içinde bir görüş bence.

diğeri ise, benim kurduğum gelecek ütopyama çok daha yakın. kadın kurtuluş hareketi olarak toplumda var olan iktidar yapılarını, mesela devlet ve mesela militarist yapılar -polis gibi, ordu gibi, devlet gibi,- temsilini reddetmek. erkek orduyu, erkek devleti temsil etmeyi reddetmenin ve bu platformda yapılacak eylemlerin devrimci ve siyasi olduğunu

düşünüyorum. (nasıl ki kadınların kurtuluşunu, iktidar hedefli ama iktidar karşıtı olarak görüyorsam.) dolayısıyla, kadınların orduda var olması talebini bir fırsat eşitliği olarak kabul ediyorum. birde bu tartışmada, lafını edemeden geçemeyeceğim bir şey daha var. sokak dergisinde sol muhalefet çevresinden tanınan y. küçük, e. kürkcü, n. satlıgan, i. savaşı, a. zengin imzalarıyla askerliğin kendisine karşı olmak

başlığında ortak bir yazı yayımlandı. biz bilmiyoruz da kendileri bir zamandır anarşist mi oldular diye geçiveriyor insanın içinden. eğer böyle değilse, ciddi ciddi iki yüzlülük yapıyor. biz iktidara geldiğimizde ordu falan olmayacak sözü veriliyorsa eğer, bu söze inanmıyoruz.⁽⁵⁾

vildan

(1) görülüyorki t. gönül'de erkeklik baki.

(2) burada sadece burjuva devleti, ordusu kastedilmiyor haliyle.

(3) bu bilgi ayşe'den.

(4) 68 sonrası..

(5) Laf aramızda yemezler.

Greenham Deneyimi

Antimiliter seslerin duyulduğu bu günlerde, ortaya çıkış nedeni kalktığı için sona erdiğinden sözedilen bir harekete göz atmak gereğini duyuyorum. Bu, İngiltere'de yaklaşık dokuz yıl sürmüş olan Greenham Kadın Barış Hareketi. 1981 yılının Ağustos ayı sonlarında, bir grup kadının nükleer silahlanmaya karşı bir yürüyüş düzenlemesiyle başlayan hareket, daha sonra, ABD hava kuvvetlerinin Greenham Common'da Cruise füzelerini konumlandıracağı tesislerin çevresinde protesto gösterileriyle sürdü. Zamanla gösterilere katılan kadın sayısı arttı, İngiltere ve dışından pek çok kadın Greenham'a geldiler ve burada bir-barış kampı oluşturuldu.

Kadınlar, hem de, ne bir parti, ne de bir örgütle bağlantısı olmayan, çoğunluğu ev-kadını, anne olan kadınlar, "çocuklarımız için güvenli bir gelecek istiyoruz" sloganıyla yeni bir yaşam tarzı geliştirdiler. Aralarında feministlerin de bulunduğu kampa hiç erkek alınmadı. Kampın kurulduğu alan özel mülk olmadığı için, yasalar önünde suçlu sayılmayan kadınlar, zaman zaman üsse giriş çıkışı engelledikleri gerekçesiyle polis tarafından sürüklenerek (pasif direnme) gözaltına alınıyor, birkaç gün ya da hafta tutuklanabiliyorlardı.

Ancak kadınlar yılmadı, üssü çevreleyen tel örgülerin üzeri gündün güne, bebek bezleri, oyuncaklar, fotoğraflar, şiirler, balonlarla bezendi. Sık

sık basında kampın sözü edildi. Kamuoyu oluştu. İşçi ve Yeşil Parti'lerden destek aldı kadınlar. Ve yaşamlarını evlerinden, işlerinden, okullarından uzakta tam dokuz yıl sürdürdüler. Geçtiğimiz ay içinde, ABD'nin, Avrupa'daki askeri gücünü azaltma kararı çerçevesinde kapatacağını açıkladığı üslerden biri de Greenham'dı. Kampın işlevi, varolma nedeni ortadan kalkıyordu. Şimdi, bu kadınların eski yaşamlarına bıraktıkları yerden devam etmeleri mümkün olmadığına göre (çok farklı bir kadın deneyimi yaşadıkları, hem de oldukça uzun bir süre aldığı düşünülürse), dikkatle izlenmesi gereken bir olgu olarak algılanabilir Greenham kadınlarının toplum içindeki durumu. Değişik bir yerde, benzer bir kampanya yürütmek üzere tekrar örgütlenebilirler. Ve yaşamları böylece sürer (mi?).

Tüm olumlu görünümüne karşın, Greenham Kadın Barış Hareketi, radikal feministlerin yoğun eleştirilerine de hedef oldu. Öncelikle kadınların, "daha yüce bir amaç uğruna" seferber edilerek, bir kez daha kandırıldıklarını saptadılar. Kadın cinsi olarak ezilmelerini yine ikincil sorun durumuna düşürülmesine araç oldukları öne sürüldü. Doğruluk payı olan bu saptamada, kadın olarak yaşananların yine arka plana atılması gerçeği yatıyordu. Barışa hizmet gibi tüm insanlığı kapsayan bir alanda kadınlardan söz edilmesi önemliydi. Ancak feministlerin yıllardır öne çıkardığı, kadın olmaktan kaynaklanan durum yine gözardı ediliyor, insanlığa hizmet yüceltiliyordu. "Çocuğum için güvenli bir gelecek istiyorum" diyen Greenham kadınının

karşısına "benim de güvenli bir geleceğim olsa hiç fena olmaz" diyerek çıkıyordu radikal feministler.

Burada iç buran acı bir gerçek daha var. Feminizmin harekete geçiremediği birçok kadın, Greenham eylemiyle sokağa çıktı ve isyan ederek varlığını koydu ortaya. Feministleri kara kara düşündüren, tüm kadınları harekete katmanın yollarını bulmada bir ipucuydu Greenham. "çocuklarımız" dedikçe kadınlar, radikal feministler isyan ediyordu, "ya biz?". Toplumun, biz kadınları kompartmanlara ayırmasının en güzel örneğiydi herşey (anneler, aile kadınları, özgür kadınlar hep birbirinden koparılmış).

Greenham kampı sakinleri, yaşamlarında ilk kez "erkeksiz" bir süreci kendi istekleriyle gerçekleştiriyor ve çok farklı bir deneyimi yaşıyorlardı. Yeni aşklar, lezbiyen kültür, hiç planlanmadan oluşan salt kadın deneyimi, tüm Greenham kampına egemendi. Gözardı edilemeyecek ve eş olmayan bir kadın deneyimiymiş yaşanan. Bu arada, dışardan izleyen feministlerin önemli bir saptaması daha gündeme geliyor, Greenham'ın simgesi sarışın, şişkin karınlı anaç kadının yarattığı imajın yanında "kadından sayılmama" durumu sorgulanıyordu. Radikal feministler aynı zamanda kamptaki kadınları, kadın politikası yapmamak ve aralarındaki ilişkileri gizli tutmakla suçluyor, onların derinlemesine düşünmeden etkileyici sloganlar peşinde gittiklerini söylüyorlardı.

Bu eleştirilere karşı eleştiriler gelmekte

gecikmedi. Yine feminist olan kadınlar, barışı sağlamanın kadınların birincil faaliyeti olmamasına karşın, erkeklerin eline bırakılmayacak kadar önemli ve değerli olduğunu vurguladılar. Çünkü, barışın olmama hali, kadınların oluşturduğu ve istediği bir durum değildi. Savaşta daha çok erkeklerin öldüğü doğrudur, ama kadınlar da kendilerinin başlatmadığı bir şeyin (savaşın tabii) kurbanıydılar. Ayrıca erkeklerin sağlayacağı barış da, kadınları ne kadar memnun edecekti? Erkeklerin eliyle gelecek barışı beklemek yerine kadınlar kolları sıvamalıydı. Ayrıca, radikal

feministler, diğer kadınlar yerine erkeklere karşı koyarak enerjilerini harcamalıydı.

Tartışmalar da son buldu denemez kampın sona ermesiyle. değerlendirmeler daha süreceğe benzer. Kimbilir belki de Greenham kadınları, radikal feministlerin iddiası hilafına yaşadıklarını çok da net sergileyebilirler. Sonuçta, kadın kurtuluş hareketi, Greenham'dan çok şey öğrenmiştir. Barış kampı kadınlarının deneyiminin her iki tarafa da yarar sağladığı kesin...

Fusun

KOTA...KOTA...KOTA...

SHP'li olan olmayan, feminist ya da feminist olmayan kadınların son günlerde üstüne düşündükleri konulardan birini de "kadınlara verilen kota" konusu oluşturuyor. Handan bu konudaki fikirlerini almak için Şirin Tekeli ile konuştu, aşağıda konuşmanın metnini bulacaksınız.

-Şirin ben sana ilk önce kota nedir, kota uygulaması nedir diye sormak istiyorum.

-Kota uygulaması benim gördüğüm kadarıyla birleşmiş milletler çerçevesinde oluşturulan yeni bir uluslararası hukukun parçası. İkinci Dünya Savaşı sonrasında birleşmiş milletler çerçevesinde yapılan uluslararası anlaşmalarda, bir kısmında Türkiyenin de imzası var, insan hakları anlaşması başta olmak üzere hepsinde benimsenen bir eşitlik kavramı var. Cinsler arasındaki eşitliği de öngören anlaşmalar var. Fakat o zamanki anlayış, yasalara eşitliği yazınca gerçekleştirmiş gibi gelen gerçek dışı bir yaklaşım. Bu arada kadın hareketi gelişti, '70'lerden itibaren ve onun sonucunda uluslararası kadın hareketinin birleşmiş milletler bünyesine, onların hukukçularına yansıttığı yeni bir anlayış ortaya çıktı. Artık ayrımcılık diye bir tanım var. Bu ayrımcılık hukuktan da gelebilir ama hukuktan da öte günlük toplum hayatında, ekonomik ilişkilerin getirdiği bir sonuç; dolayısı ile bunu ortadan kaldırmadan eşitliği gerçekleştirmenin de mümkün olmadığı anlaşıldı. Tabii o zaman da bunu ortadan kaldırmak için bir takım önlemler almak gerekti. İradi olarak buna müdahale etmek gerekiyor. Kota anladığım kadarıyla genel olarak bunun bir sonucu. Sadece cins açısından geçerli değil bu tabii, ırkçılık konusunda da paralel bir hukuk anlayışı geliyor. Ama cinsiyetçiliğe karşı mücadele edebilmek için kadınların yararına düzeltici önlemler alınması gerekiyor. Pozitif ayrımcılık oluyor o zaman. Kota da bunun getirdiği bir sonuç.

Bizde şimdiye kadar bunun sadece siyaset hayatına yansıyan bölümü üzerinde duruldu oysa çok daha geniş bir kavram bu. Hayatın her alanında söz konusu, eğitimde kotalar söz konusu, ekonomik hayatta kotalar söz konusu, iş yerlerinde, kadınların giremediği mesleklerde kotalar söz konusu vs. Yani çok geniş bir alan söz konusu burada. En çarpıcı uygulamalar herşeye rağmen siyaset alanında oldu tabii. Batı dünyasına baktığımızda İskandinav ülkelerinin başı çektiğini görüyoruz. Başka ülkelerin çok önünde % 40'lara varan bir siyasi katılım imkanı sağladılar kadınlara. Ben zannediyordum ki önce kotasını aldılar sonra onun sonucunda böyle oldu, meğer öyle değilmiş, iskanandinav ülkeleri aynı zamanda dayatmacı yaklaşımlar konusunda oldukça muhafazakar toplumlar, oysa bunu bir anlayış değişikliğiyle gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Mesela İsveçte ilginç bir örnek var, sadece parlamentoya şu kadar kadın girsin, ekonomide şu kadar olsunla sınırlanmıyor. İdari kararlar çok önemli, gerçekte siyasi hayatın yürütülmesi ve toplumun dönüştürülmesi idari kararlarla gerçekleştirilen birşey. Dolayısıyla şurada en çok bunun üzerinde duruyorlar. İdari kararları alan, yani bürokrat kesim özellikle üst kademedekiler, çünkü kadınların daha çok alt kademedeki bürokrasi içinde yığıldığını görüyoruz, üst kademedeki bürokrasi içinde kadınların kotası tartışılıyor. İsveç hükümetinin aldığı, çok hoşuma giden bir karar var, eğer 1992'ye kadar kendiliğinde yani biz böyle bir karar almadan % 40 kotasına ulaşılmazsa o zaman hükümet tedbir almak zorunda kalacaktır deniyor.

Başka ülkelerde ise, belki genel olarak şunu söylemek gerekir, benim gördüğüm kadarıyla bu ne bir anayasal önlemdir, ne de yasa önlemidir, siyasi kararlardan bahsediyorum, bu daha çok partilerin kendisine bırakılmış bir tercih. Orada da gördüğümüz bunu genellikle sol eğilimli partilerin benimsedikleri.

İlk başlatanlar ve en ileri noktaya % 50 - % 50'ye götürenler yeşiller, arkasından sosyal demokratlar muhtemelen yeşillerin baskısını hissettikleri için bu prensibi benimsediler. Tek tek ülkelerde oranlar değişiyor, bugünkü uygulamada dediğim gibi herhangi bir cinsin herhangi bir yerde % 40 tan aşağı temsil edilmemesi diye bir prensip var. Fakat son sosyalist enternasyonal % 50 % 50 yi kabul etti. Bu demektir ki önümüzdeki yıllarda partilerde bu uygulama yayılacak. Ve sonuç alınıyor. Esas üzerinde durulması gereken konu bu. Türkiye'deki tartışmada dendi ki bu kontenjan benzeri birşey, üç-beş kadın bundan yararlanacak, o kadınlarda genellikle ne kadın hareketine ne de genel olarak politikaya katkısı olmayacak kadınlar olacak ve bu geri tepecek bir mekanizma. Ben böyle olacağını sanmıyorum, dediğim gibi İskandinav ülkelerinde çok daha kendiliğindenci biçimde oluştu bu, mesela kadın adaya oy verin kampanyalarıyla kadınlar daha çok oraya girdiler, kotanın gereği olarak değil. Seçmenler kadın adayı destekleme kampanyaları yürüttüler o yüzden sayı arttı. Ama en parlak örneklerden birisi bence İspanya da. İspanya bu yıl % 27 kotayı kabul etti, ve % 27 kadını parlamentoya soktu. Şimdi o kadınlar orada ne yapacak bunu bilmiyoruz ama benim görebildiğim kadarıyla iradi uygulama yahut kendiliğinden gelişmeler sonucunda belirli bir kotaya varıldığı zaman gerçekten birşeyler değişiyor. Çünkü böyle bir olanak olmadan önce nasılsa partiye giremem nasılsa partinin alt kademelerinde elimine olacağım, bununla uğraşmaya değmez diyen birçok kadının bu şekilde önu açılıyor. Ve ne kadar çok kadın politikaya

girerse o kadar çok yetenek giriyor ve o kadar çok kadın birbirine destek oluyor. Parlamento grubu oluşturuluyor ve hiçbir şekilde o zamana kadar gündeme gelmemiş olan sorunları, kadın bakış açısıyla, bu kadınlar mutlaka aynı parti görüşüne sahip olmayabilirler, farklı partilerden kadınlar gruplar oluşturabilirler ve orada belli uzlaşmaları sağlamak mümkün oluyor. Ve gerçekten kadınların bakış açılarıyla reformlar gerçekleştirmek mümkün oluyor. Bence kota uygulaması son on yılın en önemli uygulamalarından bir tanesi ve mutlaka desteklenmesi gereken birşey.

Bizdeki uygulamaya gelince bir kere süreç yarısından başladı ve başlar başlamaz da darbe yedi. Çünkü sosyalist enternasyonalin baskısıyla ama bunun yanısıra zannedirim bizlerin içerden yaptığımız belli bir gürültüyle, kadın hareketi olarak bir kota talebinde bulunmadık ama biz kadın hareketi olarak kadınlar için bir takım taleplerde bulunduk. Dolayısıyla partili kadınlar da bunları kendileri yorumladılar, kendi açılarından yorumladılar kendileri için bir sonuç çıkardılar. Kadınlar bulunursa politikada daha uygun bir takım kararlar alınır diye bastırdılar. Dolayısıyla bence hem uluslararası etkiler, hem de Türkiye'nin kendi içinden gelen bir dinamikle SHP bu kararı aldı. Ama henüz tabanda yok bu uygulama, aslında bu kotanın tabandan başlaması gerekiyor.

-SHP içindeki kadınların ön ayak olmasından bahsedilebilir mi yoksa bu konu gündeme geldiği için, Türkiyede de son yıllarda kadın hareketi etkili olduğu için ister istemez, kaçınılmaz olarak parti içinde bu uygulama başlatıldı mı demeliyiz?

-Ben partili değilim, dolayısıyla, partinin içinde gerçekten ne oldu onu değerlendirecek değilim. Sadece çeşitli yerlerde partili kadınlarla yaptığım görüşmelerde edindiğim izlenim, partinin tabanında gerçekten böyle bir baskı olduğu. Bu Türkiye çapında

bir baskı olmayabilir ama büyük şehirlerin parti örgütlerinde gerçekten kadınlardan gelen böyle bir talep var. Fakat orda ilginç bir şey var, İstanbul'un kadın komisyonu başkanı Perihan Ergun, -daha önce kamuya açıklandı o yüzden burada açıklamam yanlış olmaz- ile bir panelde yanyana bulunuyorduk. Bana çok anlamlı ve hareket açısından da önemli gelen bir söz söyledi, Kariye'deki kadın şenliğine gelmiş orada mikrofonu almış partisi adına konuşuyor, ve partisinin ne kadar kadınlardan yana olduğunu anlatırken, Stella o arada sözünü kesmiş "kotadan haber verin kotadan" demiş ve Perihan hanım bunu kamuoyu önünde açıkladı. Biz o zamana kadar kota nedir bilmiyorduk dedi. İlk defa kadın hareketinden öğrendik, feminist kadınlar bize bunu sordular ondan sonra üzerinde düşünmeye başladık dedi.

Bu demektir ki partinin dışında bir yerlerden talep geldi, ama parti kadınları bunun üzerine düşündüler. İnönü'yü bir tarafa koyuyorum, onun dışında partili erkeklerin hiçbir şekilde bu konuya yatkın olduklarını zannetmiyorum. Türkan Akyol ile konuşma fırsatım oldu, ondan edindiğim izlenimler, Perihan Ergan'dan edindiğim izlenimler tabandan gelen bir talep olduğu doğrultusunda. Ama bu nerede çıktı, sürecin yarısında çıktı. Parti meclisi seçimi yaparken ilk uygulamayı yaptılar, uyguladılar, çok güzel, 44 kişilik meclise 11 kadın seçtiler ama ne beklersin mantıken, madem, o düzeyde başlatmışsın ondan sonraki bütün düzeylerde de bunun işlenmesi gerekir. Bir hafta sonra genel başkanın etkisinin olmadığı bir toplantıda yeni bir seçim yaptılar, o seçimde yürütme kuruluna en az 3 kadın girmesi gerekiyordu 1 kadın aldılar. Yani henüz oturmuş bir uygulama değil, bence hala erkekler, alınmış olan ilke kararına rağmen direniyorlar, ama diretmek gerekiyor. Bir yerde şunu da düşünmek gerekiyor, % 25 kota çok düşük bir kota. Yani bir noktada toplumsal hareketin canlandığını pek çok kadının politikaya girmek istediğini düşün, % 25 kota aleyhlerine bile dönebilir.

-Zaten böyle de bir tartışmada var; kota ile getirilen oran ve sınırlama bir avantaj yaratacakken bir engelleme yaratabilir diyen kadınlar var. Bir diğer görüş de, gerçi bundan biraz bahsettin, kota, parti politikalarının yürütülmesi ve partinin kadınlara dönük yüzünün sevimleştirilmesine yönelik bir operasyon olarak kalacaktır ve tam tersine kadın hareketi açısından düşünüldüğü zaman onun önünü kapatma tehdidi olan "bakın işte size istediklerinizi veriyoruz, bu yapı içinde bunu istemek mümkün, daha fazlasını istemeye de gerek yok" gibi bir propogandanın da malzemesi olabilecektir.şeklinde. Bir çok kadın kararsız kaldı, erkek eliyle verilen, yukardan aşağı verilen bir hak belli bir rakam dayatılıyor, kadınlar ne ölçüde buna sahip çıkar, bu sadece bir makyaj olarak kalabilir ve kadınların parti programı sınırları içinde dahi katılımlarını ve taleplerini getirmesini kolaylaştırmayabilir. Çok zut görüşler çıktı böylece kota tartışılırken. Genel kamuoyunda feministlerin karşı çıkması gerekir gibi bir görüş geçerli oldu. Ben şahsen bir sınır konmaması gerektiğini düşünüyorum, neden % 25, belki % 50 ya da % 80 ya da kadın partileri düşünülebilir. Ucunun açık bırakılması gerektiğini düşünüyordum.

-Tabii söylediğin bütün bu endişeler var, o bize kalmış, partili veya parti dışındaki kadınların bu olayı nasıl göreceklarine kendi özlemleri doğrultusunda nasıl kullanacaklarına bununla yetinip yetinmeyeceklerine bağlı bir mesele, bence bu, içerdeki ve dışardaki kadınlar tarafından dayatılmış birşeydir, dışardaki derken, Türkiye'nin dışında uluslararası bir kadın hareketinin dayattığı birşeydir. Ama bu bir engel haline de dönüştürülebilir, bugüne kadar nasıl bir sürü başka engel vardı kadınların önünde bu da bir engel haline dönüştürülebilir. Bundan sonra erkeklerin çabası bu olacak, bundan sonra erkeklerin çabası bundan önce olduğu gibi oralara simge kadınları getirmek, onları etkisiz kılmak onları demin örneğini verdiğim gibi, meclis

kuruluna getirmek ama gerçek kararın alındığı yerden dışlamak gibi. Bu mücadele sürecek bir mücadele, ama bana, karar kadınlar tarafından erkeklere dayatılmış, empoze edilmiş, bugüne kadar yaptıkları engellerin iç yüzünü ortaya döken bir ilk adım gibi geliyor. Bundan sonra biz buna nasıl sahip çıkarız, nasıl dönüştürürüz o bize kalmış birşey gibi geliyor bana. Bundan sonra mücadele bu kotayı giderek daha genişletmek giderek daha etkili kılmak şeklinde olacak, partiler size kota tanıyoruz gelin bizle çalışın diyebilirler, ama bir tek kota herhangi bir partiyi benimsemek için yetmez. Daha ötesi lazım. O kotadan yararlanacak kadınların kendi parti programlarında ne kadar değişiklik yapabildiklerine, neyi önerdiklerine, iktidara gelebiliyorlarsa gerçekten önerdikleri doğrultularda neler yapabildiklerine, biz dışardaki seçmen kadınlar karar vereceğiz. İyi şeyler yapıyorlarsa oyumuzu onlara veririz, icabında aramızda o partiler içinde çalışmak isteyenler de olabilir, o kanaldan parlamenter politikaya girmek isteyen kadınlar da olabilir ama kadın politikasının anlayışıyla parlamenter politikanın anlayışı, mücadele biçimleri farklıdır ben daha önce bir yazımda bunu söylemiştim. Sonuç olarak kadın hareketindeki faal kadınlar gündemlerinde esas olarak patriyarka olan kadınlardır. Ve onlar buna karşı mücadelenin parlamentodan yapılacak mücadeleyle sınırlı olmadığını gören kadınlardır. Çok daha geniş bir kamuoyu ve toplum düzeyinde mücadeleyi seçen kadınlardır. Diğer kadınlar, partili kadınlar bir bakıma bu kadınların omuzlarında yükselip parlamentoya giren kadınlardır, yararlıdır, yapabilecekleri şeyler vardır ama onların orada varolabilmesi için etkilerini arttırabilmeleri için dışarda bir kadın hareketinin olması gerekiyor. Bence hiçbir şekilde kadın hareketinin varlığını köstekleyecek bir şey değildir. Tersine eğer bu partili kadınlar gerçekten bu kanalı kullanabilecek olurlarsa iki oluşum birbirini besleyebilir.

-İskandinav ülkelerinde çok sayıda kadının hükümete girmesi bu hükümette yer alan kadınların çocuklarına nasıl bakılacağına da bir parlamento tartışması olmasına yol açmış. Kürsüden birilerinin, meclisi, hükümeti, parlamentoyu ve varolan idari sistemi erkek olduğu için eleştirme şansı da yabana atılacak birşey değil, eğer bu şansı kullanacak kadınlar da olursa hele, bu besleme daha da kuvvetli olacaktır diye düşünüyorum.

-Ben de öyle düşünüyorum, hele Türkiyede herşeyin o kadar başlangıcındayız ki, yekten ilkece yanlıştır, şu sonuçları doğurur demenin olanağı yok bence iskandinav ülkeleri için bile, daha yakından baktığımda şemalara sığdırılmayacak bir zenginlik olduğunu görüyorsun. Mesela isveç sosyal demokrasinin çok etkili olduğu bir toplum, kadın hareketini adeta söndürmüş, bağımsız bir kadın hareketinin gelişemediği bir toplum isveç. Buna karşılık gene sosyal demokrasinin çok güçlü olduğu kapı komşusu Norveç, hem demin senin dediğinin gibi parlamentoda ve hükümette son derece etkili bir kadın politikacılar grubu var, hepimizi çok etkilemişti, dış işleri müsteşarı olan kadın, bebekli olduğu için bakanlıkta kreş yaratılmak zorunda kaldı, ya da kadınların çalışma saatlerinin değiştirilmesi gerekti, çünkü orada bulunması gerekiyordu. Şimdi bu yabana atılacak birşey değil dediğin gibi, öbür taraftan da bakıyorsun son derece güçlü bir kadın hareketi var. Bence hedef o olmalı, yani bir siyasi parti bize kota tanıdı diye peşine takılınacak bir durum yok. Bizim için önemli olan şu; kota olsun, kotadan birtakım kadınlar yararlansın ama biz de dışardan o kadınları denetleyelim. O kadınlar niye oradalar, eğer biz onları destekliyorsak kadın taleplerini parlamentoya yansıtmaları için, programlarını ona göre değiştirmeleri için, devletin kadınlar için yapabileceği şeyleri sağlamak için. Dolayısı ile mücadele yeni başlıyor Türkiye’de.

canımız ciğerimiz erkekler

Geçenlerde iş çıkışı bir kadın arkadaşı ziyarete gittik. Arkadaş bizim geleceğimizi bildiğinden ,yemek hazırlamış. Geç gittiğimizden oturur oturmaz masa hazırlandı. Ve hazır yemekler önümüze geldi.

Genellikle gittiğim yerde iş yapma gereği duyarım. Biraz dayanışmadan biraz da kadınlık durumundan galiba. Nedense o gece hiç bir şey canım istemedi, ve sadece elimi yıkayıp yemeğe oturdum. Aman Tanrım ne kadar hoş iş dönüşü yorgun argınsın, hiç bir şey yapmıyorsun, hiç bir katkı yok, ona rağmen birileri sana nefis yemeklerle donanmış masayı sunuyor. Bir güzel yiyorsun. Daha sonra tekrar elini ağzını yıkayıp (üşenirsen bunu da yapmayabilirsin) oturuyorsun. Birisi sana çay veriyor, misafirlikte olmasam bacaklarımı uzatır bir güzel gazetemi okur daha sonra da uzun zamandır elimde olan ve bir türlü bitirmeye fırsat bulamadığım kitabımı okurum.

Yaşasın tembellik ve hazıra konma. Hoşuma giderek düşünüyorum. Uzun yıllardır hasret kaldığım bir şey bu. Okula giderken sevgili anneciğim yapırdı bu kıyağı bana. Bütün anneler gibi.

Keyiften dört köşeyim, ve gülüyorum. Ondan

sonrada acıklı acıklı düşünüyorum. Kartal - Kadıköy hattında minübüsteki teypten canhıraş bir feryatla bas bas bağırان kadının sesini duyar gibi oluyorum. "Gülerken ağlatır *errrkekk* milleti..."

Canımız, ciğerimiz babamız, abimiz, dayımız, amcamız, eniştemiz, kayınpederimiz, kocamız, sevgilimiz, aşkımız erkekler...

Sizler hiç bunca keyfi, bunca saltanatı, bunca rahatlığı bırakabilirmisiniz? Ne kadar haklısınız. Bunca keyif, saltanat ve egemenlik dururken işin yoksa yemek hazırla, bulaşık, çamaşır yıka, ütü yap, temizlik yap, kapıyı, bacayı sil, toz al, çocuğe bak durmadan, bıkmadan, usanmadan çalış tekrar tekrar dön aynı şeyleri bir daha yap. Aaa...olacak iş mi canım. İş dönüşü yorgun, argın (karınız da çalışıyor olabilir ama o sizin sorunuz değil. İşi ne, kadındır görevi!) hazır yemek yiyip, üzerine çay, kahve ya da iki kadeh rakı içip gazetenizi, kitabınızı, okumak ve bilinçlenmek dururken o saçma sapan, kısır döngü, nankör işlerle uğraşmak olur mu? Siz emretmek, kullanamak, ezmek için yaratılmışsınız. Birinci sınıfsınız ne yapalım. Böyle gelmiş böyle gider! Nasılsa bir gün değişecek. O güne değin saltanatınızı sürdürmek zorundasınız. Şimdiden ve hazır

BİZE GELENLER... BİZE GELENLER... BİZE GELENLER... BİZE GELENLER...

iktidar dayken bu iktidar koltuğu bırakılır mı?
Ayrıca koltuk ta oldukça rahat ve tatlı...

Canım annem, sen hayatta babamı o koltuktan indiremeyeceksin. O kadar sağlam yapılmış ki adeta çivilenmiş. Hiç uğraşma çaban boşa. Ama ben, ben öyle miyim? Hayır, ben özgür kadını ya unuttun mu? Ben senin gibi olmayacağım demiştin sana. Benim evliliğim böyle olmaz. Ben senden daha ileri ve bilinçliyim ya!...

Evet; benim evliliğim sıradan evlilikler gibi olmayacaktı. Sıradan evlilik değil doğru. Bağımsızım (sorumsuzluk derecesinde bir bağımsızlık değil tabii bu) her istediğimi yapabiliyor, gideceğim yere gidebilir miyim değil, gidiyorum diyor, istediğimi giyiyor, istediğim gibi hareket edebiliyorum. Senin gibi nefessiz kalmıyor nefes alabiliyorum. Ama gene de rahat bir nefes alış değil bu, kesik kesik...

İş dönüşü, biz yemeği bulaşığı birlikte yapıyor ve birlikte oturuyoruz genellikle. Ama her nedense hemen hemen her akşam bulaşığın öbür akşama kalmaması gerektiği konusunda ben huzursuz oluyor ve ilk girişimi ben yapıyorum. Temizliği, ütüyü birlikte yapmaya çabalıyoruz. Gene benim girişimim ve çabalarım ne kadar bir birliktelik bu tabii tartışılır.

Gene evin pisliğini ben görüyor, rahatsız oluyorum, gene camların, perdelerin kirlendiğini,

toz alınması gerektiğini, mutfak dolaplarının ve buzdolabının kirlendiğini, çamaşırların ütülenip kaldırılması gerektiğini, paspasın, halının, örtülerin kirlendiğini ben görebiliyorum. Lavobonun, klozetin kirlendiği (Ve her defasında lavobo, klozet kirlenmiş, temizlemek gerekiyor hatırlatmam da bıktırıcı senaryo. Geçenlerde yıkamıştık ya, sanki yıkadıktan bu yana kullandı o lavobo ve klozet. Oysa ben o geçenlerde yıkamanın üzerine kaç kere ara yıkama yaptım, haberi yok) Herşeyi gören benim. Halbuki ikimizin de gözü kör değil çok şükür...O nedense ben görüp hatırlattıktan sonra farkına varabiliyor ve hemen sonra da unutabiliyor.

Amaan canım kadınca, işler ve hassaslıklar anlayacağın. Bunlar önemsiz şeyler. Dünyada gelişen daha önemli şeyler var ya! Bilyorsun biz ayrı dünya meseleleriyle uğraşan ve kafa yoran insanlarız.

Gene ben her ne kadar özgürsem de belli saatte evime, yuvama dönmek zorundayım. Sokaklar hele ki gece sokaklar erkeklerle dolu, onlara ait. Ben o saatte evime ve evimdeki erkeğe aitim.

Anlayacağın anne, senin kocan çivili, benimki raptiyeli. Senin sökmek, indirmek çok zor. Ama benimki raptiyeli tutturulduğu için daha kolay, çatırıyor. Evet oda o koltukta oturuyor ama rahatsız, eğreti. Fakat rahatsız olmasına rağmen inmek te pek işine gelmiyor hemen hemen çevremdeki bütün aklı başında kocalar gibi.

BİZE GELENLER... BİZE GELENLER... BİZE GELENLER... BİZE GELENLER

Ben becerikli ve titiz kadını ya bizde kadın olmak, becerikli olmak, pratik olmak, titiz, pırlıl pırlıl olmakla özdeş. Her zaman evimiz, çamaşırlarımız kar gibi, tencerelerimiz parlak, üstümüz başımız tiril tiril ütülü (hele kocamızınki) olmak zorunda. En iyi yemek nasıl yapılır, kek nasıl kabartılır, börek nasıl kızartılır, turşu, salça, reçel, konserve, nasıl yapılır. Ev ekonomisine nasıl katkıda bulunulur, nasıl manava değilde, pazara gidilip ucuza alınır, koca nasıl rezil değil de Vezir edilir, çocuk nasıl yetiştirilir bilmek ve en iyi şekilde uygulamak zorundayız.

Nasıl susulur, nerede konuşulur, nerede gülünür, nerede de sadece gülümsenir. Nerede itaat edilir, nerede de cilveli olunur ve nasıl sabır taşı olunup çatır çatır çatlanmaz bilmek zorundayız. Kadınlar ya!

Üstelik bana çocuk yap diyor insanlar, bunu diyenler de genellikle kadınlar. Geçenlerde çocuğu olan bir arkadaş "bir çocuk kadının hayatının büyük bir bölümünü satın alıyor" demişti. Nasıl satın almaksa, ücreti de yok üstelik!

Çocuk olacak ve sanki onu tek başıma yapmışım gibi, tek başıma büyüteceğim. Zor bir

sorumluluk ve haksızlık bu. Kadına hiç bir konuda hak hukuk tanınmazken her nedense çocuğu tek başına büyütme hakkı verilir. Doğur, emzir, yedir, giydir, çamaşırını bezini yıka, gezdir, uyut, gece uykusuz kal, belli bir yaşa kadar bezle, belli yaştan sonra da bir süre bezi atıp tuvalete oturtuktan sonra "Anne bitti"sini dinle. Neden "Baba bitti" diye bağırılmaz çocuklar?

Uğraş, didin, yıpran. Erkeklere kalan ne? Pardon kalan bir şey var. Sevmek. Pek çok severler. Hele ki çocuk ekeksen. Para kazanırlar, çalışırlar onlar dışarıda, sanki evde kadın çalışmıyor. Akşama kadar oturuyor gibi. Yukarıda saydığım işler işten sayılmıyor nedense.

Bütün bunları yazarken bile (birde yaşarkenini düşünün) içime bunaltılar, daraltılar geldi. Kadın olmak ne kadar çok şeyi gerektiriyor.

Ben bana sunulan bütün bu gerekliliklerin hiç birini istemiyorum.

İstifa ediyorum. Yaşasın yeni kimliğim.

Şenay.

BU ARADA NELER OLDU... BU ARADA NELER OLDU... BU ARADA NELER OLDU...

birahane de oturamaz. zaten kadınların bunu yapmasına evdeki baba, ağbi, koca izin vermez. erkeklerin güle oynaya gittiği, bir çok yer kadınları evlerde tutmak üzere, kadınlara kapalıdır. kampanyadan bir grup kadın, bazı erkek kahvelerine, birahanelerine gittiğinde, buraların sakınlerince şaşkınlıkla ağırlandılar (birahanelerde keşfettiğimiz birşey de kadınlara açık olan barlara nazaran buraların son derece ucuz olmasıydı) oysa ne vardı, kadınların canı biraz birşeyler içip, sohbet etmek hatta belki şarkılar söylemek istemezmiydi. sonra şunu düşünmek hoş değil mi: niye bazı geceler erkekler kahveye, birahane ye gitmeyip evde otursa, akşam bulaşıklarını yıkayıp çocuklara baksa, fena mı olur ayrıca bu geceleri kadınlar için kabus olan şehrin çehresini ne kadar değiştirdi. çünkü bizler biliyoruz ki geceleri sokakları korkutucu yapan karanlık değil, erkeklerdir. basındaki namıyla "birahane ve kahvehane baskınlarını" yaparken neye karşı çıkıyorduk, çok fazla anlatma fırsatımız olmadı. bu günlerde, basılan mor iğne isimli bültende, kampanyadan kadınların düşüncelerini bulmak mümkün. kampanya içindeki kadınlar arasında politik farklılıklar olduğunu söylemiştim. bunun ayağımıza dolanmadığını düşünüyorum. yalnız mesela bakırköyden kadınların kahvehanelere, kendisi hem erkek hem belediye başkanı olan yıldırım aktuna ile gitmeleri ortaklık hissedemediğimiz bir eylemdi. çünkü bence, "bedenimiz bizim" ayrılıkçı bir slogandır. erkeklerle kadınların taraf oldukları bir duruma kadınların yanından, kadın kadına karşı çıkmayı gerektirir. kendisi sarkıntılık yapsın

yapmasın, cinsel şiddet uygulasin uygulamasın erkek egemenliğinin sağladığı olanaklı durum altında yaşayan ve ister istemez bu egemenlik ilişkisinde taraf olan bütün erkekleri, kadın hareketinin ve eylemlerinin dışında bırakır. sonra kampanya işyerinde bedenimiz bizim diye devam etti. tartışacak, anlatacak çok şey vardı. bence işyerlerinde sadece ellenmeyi, cinselliğimizi aşağılayan şakalara, fıkralara muhatap olmayı, sarkıntılığı yaşamıyoruz. iş yerlerinde, iş hayatında kadınların aybaşı oldukları, hamile kaldıkları, doğurdıkları, kürtaj oldukları yok sayılır. bütün düzenlemeler kadınların aleyhinedir, sendikaların hep uğraşıp düzenleyecekleri başka şeyler vardır (eğer sendika varsa tabii) bütün bu konularda söz ve karar sahibi olan kocaların, babaların, iş hayatını hiç etkilemez bütün bunlar, tabii mevkiilerini ve maaşlarını da. iş yerinde bedenimiz bizim kampanyası pek bu alanlarla ilgili söz üretmeden sürerken, kadınlara yönelik cinsel şiddeti, meşrulaştıran ve kolaylaştıran 438. madde, anayasa mahkemesinden onay aldı. adana'da, izmir'de, ankara'da ve istanbul'da kadınlar yasaya karşı kızgınlıklarını ifade ettiler. genelevlerin, adliyelerin, anayasa mahkemesinin önüne gidildi. kadınların hepsi aynı şeyleri söylemiyordu. kimileri için bu karar insan haklarının, eşitliğin çiğnenmesiydi, ama hemen hemen bütün kadınlar yasanın, kadınların ezilmelerine hizmet ettiğinin farkındaydı. kadınların eylemleri, 1926 dan beri var olan, bu maddenin bir kez daha onay almasına ve şimdiye kadar bu ve benzeri düzenlemelerle ilgili kınıcı kırıpratmamış bir çok grubu, partiyi, sağcısından solcusuna etkiledi. bu bence sadece 438'la ilgili hareketlilik yüzünden

BU ARADA NELER OLDU... BU ARADA NELER OLDU... BU ARADA NELER OLDU...

olmadı, artık türkiye’de bir kadın hareketi var ve kimse buna kayıtsız kalamıyor. neticede madde bir çok benzeri gibi yerinde durmaya devam ediyor. kadın hareketinden kadınlar dışında pek kimse adını anmıyor. maddenin onaylandığı günden itibaren bir çok kadının aklında buna karşı bir yürüyüş yapma fikri vardı. sonunda biraz gecikme, bol koşuşturmaca ve bazı organizasyon ve duyuru beceriksizlikleriyle de olsa yürüyüş gerçekleşti. iyi de oldu. bu arada 438’le ilgili karara imzasını atan yedi hakimin adı da mustafa durmuş’unki gibi unutulmazlar arasına katılmaya aday: muammer turan, mehmet çınar, mustafa şahin, ihsan pekel, selçuk tüzün, ahmet h. sezer ve erol cansel

cinsel şiddet

gerek bedenimiz bizim kampanyasıyla, gerekse 438. maddeye karşı yapılanlarla birlikte kadınların ezilmesiyle ilgili temel bir konuyu tartışmaya başladık. cinsel şiddet. cinsel şiddet, kadınlara veya erkeklere yönelebiliyor. ama her durumda bu şiddeti uygulayan taraf değişmiyor: erkekler. sadece erkekler bedenlerini, bir saldırı aracı olarak kullanabiliyorlar. çocukların doğmasına ve zevk almaya yönelik bir şey olan sevişmeyi erkekler bir şiddet eylemi olarak gerçekleştirebiliyorlar. bunu böyle yapabildikleri için utanmadıkları gibi övünebiliyorlar. onlar fatihler, golcüler zorla elde ettikleri bir bedenden zevk alabiliyorlar. iki cins arasındaki büyük bir davranış ve kabiliyet farklılığı var.

***

kadınlar erkeklerin cinsel şiddetiyle, dünyanın her yerinde,

karşılaşıyor. ülkenin sosyalist ya da kapitalist zengin veya fakir olması, değişik kültürlerin, değişik dinlerin varlığı bu durumu değiştirmiyor. erkekler, bilebildiğimiz çok uzun zamanlar boyunca, ırza geçebilmişler ve hala geçebiliyorlar.

***

ellenmeden, ırza geçmeye erkek cinsel şiddeti, kadınları kontrol ediyor, denetliyor. bu, kadınların üstünde bir tehdit. biz kadınlara kapatılan bütün yerlerin, işlerin, arkasında bu tehdit yer alıyor. bu öyle bir tehdit ki kadınları babaların ve kocaların korumasına muhtaç bırakıyor. oysa kadınları, kocaların ve babaların, kızlarına, karılarına uyguladıkları cinsel şiddete karşı koruyan hiçbir şey yok.

***

erkeklerin cinsel saldırısına uğrayan kadınların buna sebep oldukları, onlar istemese yani "kuyruk sallamazsa", bunun olmayacağı söylenir saldırganlığın bütün erkeklerin değil, sadece bazılarının sapık, hasta ruhlu, eğitimsiz olanların işi olabileceği söylenir. bütün kadınlar için değil sadece bazı kadınlar için saldırı tehditinden bahsedilebilir denir. kadınların yaşadıklarının bu iddialara uymuyor olması henüz bir şeyi değiştirmiyor. bütün ezilenlerin başındaki bir şey bu. deniyor ki: haketmeseler olmaz!. ama kadınlıkta farklı bir şey var. bunlar gizli, ayıp, utanılacak şeyler. erkeklerin egemenliklerini, bütün toplumların erkek cinsinin lehine örgütlenmesini sağlayan bu yaygın şiddete karşı kadınların direnebilmesinin yolu kadınların yaşadıklarını anlatmasından, paylaşmasından, açık etmesinden geçiyor. buna da yeni başladılar.

handan

"Bütün kadınlar 438'e karşı!"

Evet, tabii, ama neden? Fahişeler de kadın diye mi? Yoksa onlar da insan diye mi? Protesto demeçlerinin çoğu "Anayasanın eşitlik ilkesi"ne aykırılıktan sözetti, ya da saldırıya uğramış kadınların iffetli olduklarını kanıtlamak zorunda kalmalarından yakındı.. Bunlar hep insan haklarını, kişi haklarını ilgilendiren saptamalar. Bunları sıralamak için feminist olmaya gerek var mıydı?

Beni bu konuda düşünmeye, söylenmeye, hatta konuşmaya ve yazmaya iten, seçilen protesto biçimleri oldu. İzmir'den sonra İstanbul'da da genelev sokağında basın toplantısı.. Neden genelev sokağı? "Fahişelerin ticari bir iş olarak kabul ettiği bu eylem" (ırza geçmek? fuhuş?) orada yapılıyor diye mi? 438 fahişeleri hedef alıyor da ondan mı? Feministler böyle bir oyuna nasıl geldiler? Feministler "iffetli"iffetsiz" ayırımına bir yandan karşı çıkarken genelevin önüne giderek bu ayırımı kabul etmiş olmadılar mı? Ayrıca iffetlilerle iffetsizler arasındaki ilişkiyi neden yeterince vurgulamadılar? Genelevin önüne giderek, basına, Anayasa Mahkemesi yargıçlarına ya da genelevdeki "kızkardeşlerimize" seslenmek 438.maddenin sadece metnini ciddiye alıp anlamını es geçmek olmuyor mu? Zaten istenen bu değil mi? Onları, fahişeleri ilgilendirdiğine inandırmak.

Anayasa Mahkemesi yargıçlarına erkek olduklarını hatırlatmaya gelince: gözden kaçan, bu yargıçların savundukları erkek egemen düzen-ya da patriyarka-olmuyor mu? Karar düzen gereği verilmedi mi? Sürekli aynı 7 erkeğe sövüyoruz. Daha akıllıları ya da uygarları olsaydı karar farklı mı

olacaktı? Bu 438 işinde ağaç ormanı görmemizi önledi gibime geliyor: Ağaç 438'in insan hakları açısından fahişelere ettiği, orman: hepimizi baskı ve denetimi altında tutan erkek egemen düzen, 438'in hepimizi ilgilendiren anlamı, biz kadınlar-fahişesi, bakiresi-üstüne söyledikleri..

Bunları konuşmaya çalıştığım arkadaşlar "ama fahişelik diye bir şey var" dediler, ve bizim yaşadıklarımıza benzemiyor.. Tabii.. ama arasında hiç mi ilişki yok? Ev kadınlığı o kadar istenilir birşey olmasa fahişelik o kadar kötü olur muydu? Ev kadınlığı, iffet neden bu kadar "istenilir" şeyler? Ve kadınlar tarafından bile özenilir hale nasıl getirildiler? Bu kime yarıyor? Neden çocukluğumuzda en korkunç şey "kötü yol", en güzel rüya "sıcak yuva"ydı? Bunların yerini büyüdüğümüzde dayak almadı mı? Sözde "kimimizin" başında olan dayak? Hizada tutmanın bir yolu dayaksa bir yolu da "kötü yol" tehdidi değil mi?

Nitekim kadınların üstündeki en yaygın şiddet olan dayak, meşruiyetini sürdürüyor. 438 için gösterilen geniş protesto dayağa karşı gösterilmedi. Oysa 2/3 indirimle dayak arasında büyük fark yok. İkisinde de kadın inşandan sayılmıyor, ikisinde de erkeğin tecavüzü cezasız kalıyor. Ama nedir, 438 fahişelerden sözediyor, dayak sıradan kadınlardan; yani demeç verenler fahişe olmadıklarını bildikleri için kendilerinden uzak bir durum hakkında insanca isyanlar yaşıyorlar. Oysa dayak "özel" hayatı, mahremi ilgilendiriyor ve herkesin mahremi var; dayağı sorgulamak doğrudan aileye müdahale

sayılacağından olgu olarak yaygınlığına rağmen feministlere kahyor. En tutucu partiler bile 438'in iptalini istemekten sözettiler, kimse dayağın kamu konusu olabileceğini ileri süremedi: 438 tek tek fahişeleri ilgilendirir gözükürken dayağın aileyi, -komşu aileyi de olsa - tüm toplumu genelinde ilgilendirdiği tüm çabalara rağmen gizlenemiyor çünkü ve kimse kendi durumuna bakmak istemiyor. "İffetli sayılmak istemiyoruz" demek için genelevin önüne gitmek şart mıydı? Bizi orada kimse beklemezken, kimse çağırılmamışken? Feministler genelevin önüne giderek fahişe olmanın "iffetliler" için tehdit işlevini, 438'in kadınların cins olarak denetim altında tutulmasındaki işlevini anlatmak yerine fahişeleri ayrı bir grup olarak almayı kabul etmiş oldular. Oysa fahişelik bekaretin öteki yüzü. Fahişe kötülenmeli ki bekaret kutsal olsun. Genç kızlar kendilerini kocalarına saklasınlar, kanlı çarşafın sallandırılmasına karşı çıkmaları. Aslında fuhuş (*) konusunda tavır almanın çeşitli zorlukları var. Biri fahişelerle fuhuşu karıştırmaktan ileri geliyor..Fuhuşa karşı çıkmak gerekir ama tüm taraflarıyla kurum olarak fuhuşa karşı çıkabilecekken hayatını öyle kazanan kadınlara püriten ahlaka karşı çıkmak için olsun, onlarla dayanışmak için olsun arka çıkmayı görev biliyoruz, onları bedenlerini özgürce satan kişiler olarak görmeye çalışıyor, fahişelik meslektir diyoruz.. Fahişelikle bir kadın geçimini karşılıyorsa, devlet bunu örgütleyip vergilendiriyorsa meslek dememek güç, ama meslek demede kabul de var. Gerçekten bunu istiyor muyuz? Bana öyle geliyor ki fahişeleri aşağılama korkumuzdan yaptıkları işi seçim olarak gösterir olduk.. Oysa bu düzende kaç kişi mesleğini seçebilmiş ki fahişe seçsin? Genelevde çalışan bir kadın kapıya gelip 438'i protesto edenlere seslenmiş: ben öğretmenim!.. O öyle diyecek, biz "fahişelik meslektir" diye pankart açacağız. Bunda bir

terslik yok mu? Kadın yaptığı işten memnun değilse o işi yüceltmenin ne anlamı var? Bu da mı yanlış bilinç?

İzmir'de kendimi genelev sokağında bulduğumda bütün bunlar aklıma gelmedi, zaten demkad, polis derken düşünmek de mümkün değildi. Ama orada duyduğum rahatsızlığı anlamaya çalıştıkça bunu İzmir'li kadınların götürülmüş olması kadar eylemin kendisinden de kaynaklandığını anladım ve genelev sokağına gitmenin neden yanlış olduğu üstüne düşünmeye başladım.

438 bütün kadınların durumuna işaret eden bir yasa. Yalnızca fahişeleri değil bütün kadınları ilgilendirir. Bana bedenimin benim değil patriyarkanın olduğunu hatırlattığı için 438'e karşıyım. Kendi bedenime, kimliğime sahip çıkmak için, bu düzene karşı çıkmak için, kendim için "438'e hayır!" diyorum ve patriyarkanın tanımlarına ve denetimine karşı da "hepimiz fahişeyiz" diyorum. Kimimiz vesikalı, kimimiz cüzdanlıysak bu birimizi yüceltip ötekini dışlayarak hepimizi denetlemek içindir. Bu yüzden genelevin önüne gitmiyorum. Bekliyorum, elbet bir gün yolları feministlerin yanından geçecek, ya da destek gerektiren bir şeyler yapacaklar.

Stella Ovardia

(*) Kurum ve meslekle ilgili düşüncelerde Susan Brownmiller'in "Kadının cinsel köleliği" çalışmasından esinlendim.

sevgili stella,

438'e karşı muhalefetin mesela dayak, mesela sokakta cinsel taciz gibi konulardan daha geniş bir destek bulduğu konusunda haklısın.

örneğin; yeni çözüm dergisi cinsel tacize karşı kampanya konusunda feministlere "sizin bir bakıştan bile incinen narin ruhlarınız....." diye seslenirken, ("bakış", sokaktaki erkeklerin yiyen bakışı, yanlış olmasın!) sen İzmir'de genelevin önünde kendini demkad'lılarla yanyana bulabilmişsin. sadece bu değil, bir sürü hukukçu filan da 438'e karşı çıktı. bunun bir sebebi bu maddenin gerçekten ağır bir haksızlığa işaret etmesi. ve bu nedenle kadınların tümüne, esas önemlisi, toplumsal bir kategori olarak kadınlığa düşmanlığın gözardı edilebilmesi. ama feministlerin protestolarında böyle bir kasıt olmadığı gibi, böyle bir anlam kayması da olmadığını düşünüyorum.

birincisi; anayasa mahkemesi yargıçlarının erkek olduğunu hatırlatmak, bu kurumda kadınlara, son olarak yüzde beşe indirilmesi sözkonusu olan bir kota bulunduğu için anlamlı. yani kadınlara karşı karar alan bu kurumdan kadınların dışlanması yalnızca ideolojik düzeyde değil, fiili. orada kadınlar olsaydı, başka türlü mü karar alınırdı, o başka tabii ki. bu filiz karkuş'un çok vurguladığı bir nokta oldu. malum, kadın olmak yetmiyor, kadınlardan yana olmak yetmiyor, kadınlardan yana olmak gerek ama yine de

kadınlar anayasa mahkemesine biraz zor giriyorlar.

ikincisi; genelevin önüne gitmekle ilgili itirazlarını yeterince güçlü bulmadım. genelev, hem bütün erkeklerin pek iyi bildiği, fahişe olmayan kadınların ise, hiç bilmedikleri bir yer. bu bilgi eksikliğinin erkekler tarafından sağlandığı ve onların işine yaradığı aşikar. oraya gitmenin fahişelerle fahişe olmayan kadınlar arasındaki ilişkiyi (iffetli demiyorum çünkü fahişelikle iffetsizlik arasında çok fark var.) vurgulamak açısından anlamlı olduğunu düşünüyorum. nitekim, bu ilişki, yani fuhuşla evliliğin, ailenin bağlantısı orada ve başka yerlerde okunan, dağıtılan metinlerde ısrarla, titizlikle vurgulandı. zürafa sokağında, "sizin müşterileriniz bizim kocalarımız ve sevgililerimiz....." dendi.⁽¹⁾ sadece bu bağlantı da değil, fuhuşun gerek alınan vergiler, gerekse kamu görevlilerinin müşteri olması anlamında devletle olan ilişkisinden de sözedildi.

üçüncüsü; fahişeliğin meslek olarak ele alınması, yani, "fahişelik suç değil, meslektir" sloganı, fahişeliğin bir seçim olduğunu ifade etmiyor bence. yalnızca ahlaki bir tercih olarak sunulan bu durumun, aslında bir geçim aracı olduğunu söylemeye çalışıyor. yoksa mesleklerin çoğu, hele de kadın meslekleri seçilir, kabul edilir gibi değil.

fahişeliği istemiyoruz da sekreterliği istiyor muyuz?

son olarak, bütün protestolar boyunca da vurgulamaya çalışıldığı gibi 438 tabii ki bütün kadınların durumuna işaret eden bir yasa. ama sadece fahişelerle ilgili olsaydı da "438'e hayır" derdim. çünkü onlarla aramda bir kader ortaklığı olduğunu düşünüyorum. çünkü vesika ve evlenme cüzdanı benzerliği defalarca vurgulandı gerçi ve ama -biz "özgür" kadınlar da dahil, hepimiz aşk satıyoruz.(2) fakat bence "hepimiz fahişeyiz". demek onların özel durumunu gözardı etmek tehlikesini taşıyor. ve son birşey, sadece fahişelere karşı olan birşeyi protesto etmenin

onlar adına konuşmak, onların "kurtarıcısı" olmak anlamına gelmediği kanısındayım. ben yahudi değilim ama naziler yahudileri öldürürken karşı çıkacak cesarete sahip olmayı dilerdim.

sevgiler

ayşe

(1) hatta fahişelerden biri "onları buraya biz çağırıyoruz." dedi de cumhuriyet gazetesi bu sözü fahişelerin, "biz sizi buraya çağırmadık." dediği şeklinde çarpıtma olanağını buldu.

(2) "özgür"ü, belge sahibi olmama anlamında kullandım. lafin kalanını yürüyüş konuşmasında da telaffuz etmişim.

olmalı, olacak, istiyoruz

Bu dünyada bize verilen bunca azlar içinden kendimizi bulup çıkartmak oldukça zor. Hele bir de kendimizi yaratmaya kalkışmak... Hepimizin ayağına çok şey takarlar. Özellerimiz (evler, aşklar, cinsellik vs.), kamularımız (işyerleri, sokaklar, devlet vs.) yapılanış ve yaşanış biçimleriyle bizlere başka hayatlar

kurdurtmak isteyen iktidar boyutunu tepemize oturtur. Bu "erk"liğin sahibi erkeklik kaplamıştır herşeyi, her yeri.

Her yeni olanın sancısı da eklenecek tüm "eski"lerimiz artık başka gözlerle sorgulanır. Doğal olarak; yalnızlaşırız, normların tehditleri, düşmanlıklar giderek artar.

Bence feminizm, bu iktidarın varyasyonlarını anlamlandırır. Kadınların özgürleşmesinin yolunu açan tek ideolojidir.

Ezenimizi fark etmekse, bizi birbirimize yaklaştırır.

"Kadınlardan yana olan" kadınlar çıkar ortaya.

Türkiye'de ise; şimdiye kadar birçok özgürleştirici söylemler, hareketler olageldi. Ancak aşağı yukarı 8-9 yıldır kendimizden yola çıkıp, kadınlardan yana olarak sürdürülen kadın politikamız var. Her iktidarın tanımı gibi, feministler de ezilenin durumundan yola çıktılar. Ezen ise, çok dolaylı kendi tanımını yapar durumda. Örneğin, şimdiye kadar "erkeklik" nedir diye yazan erkek sayısı tek-tük. Dergi sayfalarında bizlere yer açmak, biraz da konuşur olmak yetiyor onlara. Bundan daha fazlasını bizler için de beklemenin kendi adıma safdillilik olacağını sanıyorum. Bir de çok aşık ki, ancak aynı iktidar türü tarafından ezilenler birbirlerini anlayabilirler.

Bu dili hissetmenin ve hayatı da yorumlamanın yakınlıklarıyla kadınlar birbirlerini seçtiler ve seçmekteler. Bu süreçleri, tarihimize adlar koyarak, kampanyalar oluşturup, yürüyerek vs. yaşadık. En son da "Bedenimiz

Bizimdir, Cinsel Tacize Hayır" kampanyasına katılan kadınlar olarak bir birliktelik yaşıyoruz. Bu birlikteliğin bence en önemli açılımlarından biri de iç anlamı. Yani, birbirimizin sözünü dinlemek, birbirimizi tanımak, anlamak isteyişimizin hevesi. Bilebildiğim tarihi içinde Türkiye'de böylesi bir "eylem birliği"ni kadınlardan başka yapan da olmadı.

Politika yapma biçimimizden, hayattaki duruşlarımıza kadar kendi tarihimizi oluşturmamızın zorluğu açık. İki "insan"ın ilişkisinden başlayıp, tüm dünyada a ya da b biçiminde erkliğini sürdüren bu iktidarın gündelik yansımalarını fark ederek yaşamak ise, yoğun enerji isteyen bir durum. Ama oluşturduğumuz politikalarla şimdiden kendimize baktığımızda, "hayatlarımızı değiştirmeliyiz" boyutundan, "değişiklikler başladı" boyutuna geçmek az şey değil. Özel olan politiktir sözünü içini dolduruş biçimimiz direkt gündelik politikaya da denk düştüğünden, bugünden yarını yaratmaya ve yaşatmaya çalışmamız varlığımızı güçlendirdi. Türkiye'deki söylemler yaşananlar da tanıdığımız. Ve geleceğin farklı olma olasılığı giderek artıyor. Öyleyse, gelecek bizim olacaktır demek, büyük bir laf değil.

figen

YENİ BOZGUNCULUK: GELECEK SOSYALİST-FEMİNİST Mİ?

Liz Kelly, Lynne Segal'in feminizm ve gelecek görüşünü (Gelecek kadın mıdır?), Trouble and Strife'in Yaz'1987 sayısında eleştirmişti. Aysel, Kelly'ye katılarak çevirdi:

Britanya sosyalist-feminizminin tarihiyle ilgili olarak, eski ve yeni tartışmaları ele alan ve radikal feminizmle olan politik farklılıkları dürüstçe ortaya çıkaran önemli bir kitabın yazılması gerekiyor. Ama Lynne Segal'in oldukça farklı olan amaçları, kitabının önsözünde, çok yakında sosyalist feminizmin güvenilir bir canlanmasının parçası olacağına ilişkin umudunu ifade edince açığa çıkıyor. Bu canlanış, yeni düşünceler, eylemler, kampanyalar ya da feminizm içi diyalogların değil, radikal feministler ve radikal feminizme cepheden bir saldırının üzerine inşa ediliyor. Yukarıda sözünü ettiğim yazılması gereken kitabın çekirdeği, "Gelecek Kadın mıdır?"ın sayfaları arasında, bazı tarihsel pasajlarda ve Lynne Segal'in sol'un bazı teorisyenlerini sorgulamak için gösterdiği heveste (2 ve 4 bölümler) mevcut. Ama kitabın çoğunluğu, Lynne Segal'in en son sayfadaki (sic) "bir rekabeti alevlendirmek istemediği" yolundaki protestosuna rağmen, şu anda Britanya'da egemen feminist gelenek olarak hissettiği radikal feminizmin bir versiyonuna saldırmaya adanmış.

Yazarın son bölümde feministlerin düşman olmamalarına ilişkin önerisi, kitabın kalan bölümlerinde radikal feminizmi yatırdığı polemik kadavrasıyla uyum sağlamıyor. Hatta kitabın sonlarına geldiğimizde sözü edilen sosyalist feminist canlanış gerçekleşmiş bulunmaktadır çünkü "feminizm" in önu sol'la (yani erkeklerle) birleşmeleri

açılmaktadır. Feminizm içi birlikler ise daha en baştan gündemden atılmıştır.

Bölünme Kutlanıyor

Koalisyonlar, neyin böldüğünden çok neyin birleştirdiği üzerine inşa edilir ve artık gündemi tamamen denetlemeyle ilintileri koparılmıştır. Üstelik, "Gelecek Kadın mıdır" da, bölünme yeniden yaratılır hatta kutlanır. Lynne Segal, Kadın Kurtuluş Hareketindeki bölünmelerin nedenlerini sebatla: "heteroseksüelliğe ve kadınlara yönelik şiddetin önemine karşı çıkma eğilimlerinin 70'lerin kadın hareketini iki yana savurması"na bağlıyor.

Demek istediği sosyalist feministlerin gündemi artık belirleyememeleri. Solla ittifak yaparak da bunu tekrar elde edebileceklerinden şüphesi yok ve artık Nel Livingstone'un erkek şiddetinin nedenleri ve kapsamıyla ilgili radikal feminist tahlilleri kabul etmesi kabusuyla uğraşmayacak. İşçi Partisinin son ihanetleri onun görüşüne nasıl sığacak bilmiyorum.

Londra Bakışı

"Gelecek Kadın mıdır?" adlı kitabı ancak Londra'yı temel alan bir feminist yazabilir. Lynne Segal Londra'yı temel alma konusunda açıkça özür dilemiş. Ama bu yeterli değil. Bu kitap bir yanıla Britanya feminizminin tarihsel bir hesaplaşması olma anlamını taşıyor, öte yandan yazar, kendi ülkesinin çoğunluğu hakkındaki cehaletini açıklamaktan çekinmiyor. Ben de bunun kimin tarihi olduğunu düşünmeye başlıyorum. Nitekim, Lynne Segal'in Britanya'nın bütün önemli şehirlerinde tecavüz danışmanlığı için kamu fonu olduğunu söylerken hangi ülkede yaşadığını sandığını merak ediyorum. Çünkü bütün ülkede 24 saat boyunca çalışan yalnızca iki hattımız var (Londra ve Birmingham), kalanı asgari fona sahip ve haftada ikiyle dört saat arasında çalışabiliyor. Biz taşrada yaşayanlar için politik farklılıklar aynı

Zavallı radikal
feminizm—
Onu iyi tanırdım...

düşmanlık ve bölünmüşlüğü getirmedi. Gruplarımız o kadar dar ve kaynaklarımız o kadar kısıtlıydı ki birlikte çalışmanın yollarını aramak zorundaydık. Londra dışında feminist aktivizm her zaman koalisyonları içerdi, ama bu nedense hareketimizin tarihi denen şeyde hiç kayda geçmez. Ben, onbeş yıllık feminist faaliyetimde bir dizi kadınla, bir dizi projede çalıştım. Bu kadınlarla her zaman politik olarak anlaşmadık ama ayrı ve ortak çabalarımız olmasaydı, benim yaşadığım şehirde feminizmin tarihi ve başarıları daha az etkileyici olurdu. Bizi biraraya getiren, belirli konular, kampanyalar ve kadınların kurtuluşuna duyduğumuz bağlılıktı. Sosyalist ve radikal feministler arasındaki kapanmaz uçurum esas olarak feminist akademiklerin yazılarında varolur (en azından büyütülür). 'Gelecek Kadın mıdır'ın elimdeki kopyasını baştan başa karaladığımı her sayfada çizilecek birşey bulma eğilimi gösterdiğimi itiraf etmeliyim. Kitaptaki tarihsel hatalar, radikal feminizmin klişeleştirilmesi; aramızdaki gerçek farklılıkları tartışmayı ya da birleşme noktalarını keşfetmeyi reddediş, beni gerçekten kızdırdı. Kadınları radikal feminizme çekenin ne olduğuyla ilgili çizilen tablo en hafifıyla hakaretamiz. Lynne Segal'e bakarsanız, bu basit açıklamalar ve stratejiler sunan kolay bir tercihtir. Sonuç olarak, erkeklerle, parayla, kaynaklarla ve statüyle çalışmak, varolma savaşı veren gönüllü kolektiflerde çalışmaya oranla çok zordur! Halbuki eğer iddia ettiği gibi radikal feminizm bugün egemen feminist bakış açısıysa bunun nedeni kesinlikle sosyalist feministlerin sessiz kalmaları ya da sessiz bırakılmaları değildir. Radikal feminizmin anlamlı olabilmesi, kadınların deneyimlerini açıklaması, bize teorik, pratik ve bakış açısı sunması ihtimali Lynne Segal'in anlayışının ötesinde görünüyor. Benim için radikal

feminizm, erkeklerin toplu halde ve tek, tek bireyler olarak kadınların baskı altına alınmalarının sürmesinden çıkarları olduğunu savunan teorik bir konumdur. Kendi içinde, dünyayı değiştirmek için bir eylem çağrısı da taşır. Aynı zamanda kadın yanlısı bir çizgide yol alır. Feminist enerjimiz, kendimiz ve başka kadınlar içindir. Bu temel varsayımlar dışında radikal feminist teori ve pratik arasında hatırı sayılır farklar vardır, bu farkları Lynne Segal ne genelleştirilmiş klişelerinde, ne de eleştirmek için seçtiği üç teorisyende yansıtabiliyor.

Dworkin, Daly ve Spender. Radikal feminizm, Andrea Dworkin, Mary Daly ve Dale Spender'in bazı yazılarının ayrıntılı bir eleştirisiyle temsil ediliyor; biz kalanlar bunların "takipçileri"yiz. Buna karşılık sosyalist feminizm eylemlerden mürekkep kitlesel bir hareket olarak temsil ediliyor. Kent feminizmini yaratan onlar, yalnızca onlardır. Beni radikal

feminizme çeken ve hala da tutan eylemliliğe ise asgari düzeyde gönderme yapılmış. Üstüne üstlük radikal feminizm eleştirileri hem bu üç kadının kendisine hem de okurlarına hakaret niteliğinde. Radikal feministlerin eleştirel okurlar olmadıkları ve daha tanınmış kimliklerin söyledikleri herşeyi pasif bir biçimde özümseyip izlediğimiz yolunda küstahça bir ima var. Klasik metinler benim ve başka kadınların politikalarını etkilemişlerse de belirlememişlerdir. Başka kadınların yazıları, zaten edinmiş olduğumuz bilgi ve anlayışa seslendiği ve onu telaffuz ettiğinde ve -yakalamadığımız noktaları ortaya çıkarmak ya da ayrıcalık veya cehalete dayanan elde bir deste gül varsayımları sorgulamamız için- bize meydan okuduğunda bizi etkiler.

Yine de benim için eleştirel okuma ve yazma ile Amerikalıların "karalama" dediği şey arasında çok fark var. Andrea Dworkin'in

pornografi tahlillerini "pornografinin kendisi kadar ürkütücü", "terörize edici bir retorik", "erkek egemenliğinin şeytanî imgeleri" olarak tarif etmek ne anlama gelir? Andrea Dworkin'e yönelik son dönem sosyalist-feminist saldırıların çoğu, ki Lynne Segal de buna dahil, tutucu kadınları anlamak gerektiğine değiniyorlar. Bunu yaparken de hepsi de istisnasız, Dworkin'in şu aralar baskısı tükenmiş olan öncü kitabı Sağ Kanat Kadınları'nı görmezden geliyorlar.

Feminizmle ilgili şu aşağıdaki yorumları yapmak kötü kalplilikten (aynı zamanda yanlış da) başka birşey değildir: (Feminizm) bazı etkili ve ticarî olarak başarılı feministlerce yeni bir politik projeye dönüştürüldü. Bu yapılırken de 70'lerde kadın kurtuluşunun birçok önemli faaliyeti önemsiz sayıldı; bunlar benim feminizmin geleceği açısından can alıcı bulduğum faaliyetlerdi. Bu kadınların feminizme getirmekle suçlandıkları yeni konular cinsellik ve cinsel şiddettir. Benim 70'lerin başında katıldığım bilinç yükseltme gruplarında kimse bu yazarları okumamıştı. Lynne'in sözünü ettiği çalışmaları okumuş olamazdık da çünkü bunlar henüz yazılmamıştı. Ama cinsel şiddetle ilgili deneyimlerimizi ve 'heteroseksüalite'den duyduğumuz hoşnutsuzluğu tartışıyorduk. Çoğumuz ve bizim gibi başka kadınlar da cinsellikle ilgili düşüncelerimizi ve pratiğimizi temelden değiştirdik. Bir kısmımız dayak yemiş kadınlar için sığınaklar ve tecavüz yardım hattı kuran grupların parçası olduk.

Erkek Şiddetinin Önemi

Radikal feministlerin "kadınların ortak ve kaçınılmaz kurban edilişleri"ne yoğunlaşmasına dair tekrar edilip durulan ahlakçı sosyalist feminist yorumlar var. Bunlara karşı duyduğum öfke sürekli artıyor. Gerçeği belgelediğimizde kadınları terörize edenin biz değil erkekler olduğunu görürüz. Bunu

yaparak değişim ihtimallerini ortadan kaldırdığımızı iddia ediyorlar. Onlara göre, bizler çaresiz, pasif bir kadın imgesi sunuyoruz. Böylece esas çalışma amacımız, yani kadınların erkek şiddetini tanımlamaya ve bunu kendi güçleriyle önlemeye cesaretlendirmek ve bunu yapmalarını mümkün kılmak ve uzun vadede cinsel şiddete son vermek tamamen gözardı ediliyor. Bu retorikte erkek şiddetinin gerçek terörizmi ve onu saran sakatlayıcı sessizlik yokoluyor.

Beni esas kızdıran şu ki, erkeklerin şiddeti konusunda, sistematik kurban ediliş gerçeğiyle başedebilmeye yönelik somut öneriler veya yeni ve başka bir anlayış sunan sosyalist feminist bir tahlili henüz görmüş değilim. Sosyalist feministlerin erkek şiddetinin önemini farklı gördüklerini söylerken ne demek istediklerini hala anlamıyorum. Lynne Segal'in bütün önerdiği cinsel şiddet konusunda benim artık hiçbir feministin kabul etmediğini sandığım feminizm öncesi (yani erkek) teorilere geri dönülmesi. Örneğin, tecavüzçülerin "intikameci, korkak, yetersiz ve endişeli güdüler" vardır. Onlar için tecavüz ne kadar zor gerçekleşirse gerçekleşsin riskli ve bedelli bir iştir. Pornografi yaralı bir hayvanın son çarpınışları"dır ve "zevk ve tatminden çok mutsuzluk, asabiyet, suç, endişe kaynağıdır."

Ben, benim "yaşam ve özgürlük" hakkımı öncelikleri arasına koymayan bir toplumsal değişikliğe ilgi duymuyorum. Ben ve tanıdığım kadınların çoğu, şiddet tehtidi, şiddetin kendi hayatımız ve diğer kadınların hayatındaki gerçekliğinden uzak yaşamak istiyoruz. Lynne Segal'in "tecavüz, eviçi şiddet ve kurbanlarına alınacak tavır konusunda toplumsal tavırlar, umarım bir daha geri dönmek üzere değişiyor." yolundaki mülayim yaklaşımı beni rahatlatmıyor. Gerçekleşen sınırlı değişiklikler de sadece aramızdan bazıları cinsel şiddetin temel bir feminist konu olduğu konusunda ısrar etmekten vazgeçmediği içindir. Lynne Segal belli ki bu görüşe katılmıyor.

Cici Erkekler

Segal'in eleştirisinin köşe taşlarından biri heteroseksüelliğin alttan alta savunulması. Bu savunma ancak Segal'in bize yeni bir erkek cinselliği oluşturmamız gerektiğini söylediği 3. bölümde açığa çıkıyor. Radikal feministler yine erkeklerin davranışlarının

"kötülüğü"nü anlatarak değişme konusunda iyimser olmamakla suçlanıyorlar. Keşke işler ifade düzeyinde olsaydı-gerçek şu ki son 15 yıldır erkek egemenliğinin derinliğini ve evet çoğunlukla da dehşetini farkediyor ve anlıyoruz. Bunun bir cevabı yanılısana, diğer cevabı ise erkek egemenliğine son vermenin ne büyük şeyleri içerdiği. Biz bütün kadınların cici olmadığını biliyoruz (bu Lynne Segal'in gına getirttiği bir nokta.) ama çoğumuz "cici erkekleri terketmeye kalktığımızda ne kadar kötü olabildiklerini farkettilik. Çoğumuzun hem heteroseksüelliği sorgulamamız hem de erkeklerle birlikte politika yapmaktan şüpheye düşmemiz politik teorisinin soyut bir noktası değil; tehdit edildiklerinde erkeklerin verdikleri karşılıklar konusunda kendi gerçek tecrübemizdir. Tam değiştikleri sırada erkeklerden "vazgeçmekle" iyi yapmadığımız yolundaki öneriler birçok kadının ağzında kötü bir tad bırakıyor olmalı. Bu değişikliğin sınırları aşırı yüzeyseldir ve cinsel tacizi, zoraki seksi, sistematik psikolojik aşağılamayı, güvene ihanetleri ve "yoldaş"ların lezbiyenlerin gözaltına alındığı durumlarda kadınları desteklemeyi reddetmelerini affedip unutmak mümkün değil. Lynne Segal'in yücelttiği 70'li yılların başının naif iyimserliğine biz de dönerdik ama "değişmiş" erkeklerce çiğnenip hem çocuklarını hem de arkadaşlık ağlarını kaybetmiş çok fazla lezbiyen var.

Benim genelde sosyalist feminist düşüncenin çelişkileri olarak gördüğüm bir dizi çelişki Lynne Segal'in yazdıklarında da görülüyor. Onlara göre kökleri radikal feminizmde olan her kavram ya da fikir tanım itibarıyla yanlıştır. Yine de bu fikir ve kavramların kendi metinlerinde yer aldıklarını görürüz. Bu Lynne Segal'in Greenham Common'a yönelik tartışmasında özellikle açıktır. Segal bu

konuda önce radikal feminist elıştirileri yazıyor sonra barış kadınlarının savunmasına geçiyor. Ama Greenham kadınlarının politik tahlilinin en temel radikal feminist elıştirisine hafifçe değiniyor: biyolojik determinizmleri. Kitabın önceki bölümlerinde kadınların gücünü ve kuvvetini kanıtlamanın önemini vurgulayarak, kadınlara başka ve daha olumlu bir doğa atfeden bütün temelci düşüncelere saldırırken öfkelerini uyandıran tam da bu nokta değil miydi?

Arzu ve Zevk

Cinsiyetin biyolojik olarak belirlendiği yolundaki teorik tahliller birçok radikal feminist için, birçok sosyalist feminist için olduğu kadar kabul edilemezdir. Hatta bu anlaştığımız birkaç konudan biridir ama Britanyalı sosyalist feministler bunu gözardı etmeye kararlı görünüyorlar. Biz kadınların ve erkeklerin farklı psikolojilere sahip olmak üzere sosyalleştiklerini kabul ediyoruz. Nitekim birçok sosyalist feminist teorisyen bu sürecin nasıl gđliştiği ve sonuçlarının ne olduğu konusunda açıklamalarda bulundular. Bu açıklamaların bir kısmı radikal feminist karşılıklarına göre çok daha temelciydi. Gözden geçirilmiş Freudien kategorilere yaslanarak çok daha belirlenmiş ve sınırlanmış bir değişim görüntüsü sunuyorlar. Bastırılmış çocukluk arzularının tuzağında bunları cinsel ilişkilerimizde oynamaya lanetleniyoruz.

Cinsel fanteziler, ta en gerilere, çocukluktaki ilk arzu ve zevk duygularına kadar giderek aktif, pasif, sevgi ve nefret dolu çocukça cinsel istek tavrına dayanıyorlar.

Yine o sihirli kelime arzu! Böyle bir tahlili cinselliğin hem kötümser hem de etnosantrik olan deterministik bir görünüşü olarak değerlendiriyorum.

"Çocukluk arzuları dolayısıyla kadınların pşşik yapılanması"

konusunda çalışma yapan bir uluslararası dayanışma atelyesi düşünemiyorum. Oysa cinsel şiddet, lezbiyenlere baskı ve daha birçok somut konuyla ilgili çalışma yapan uluslararası ağlar mevcuttur.

Patriyarka

Son zamanlarda patriyarkanın radikal feminizmin tanımlandığı bir kavram olarak kullanılmasına sosyalist feministlerden gelen saldırılarda artış oldu ve yine Lynne Segal bir istisna değil. İki sayfada kendisinin de bunu kullandığını farkettim! Yalnızca bunu da değil, aynı sayfalarda patriyarkanın radikal feminist kullanımından söz ederken tırnak kullandığını da. Bu tutarsızlık (ikiyüzlülük?) sosyolojik teori konusundaki iki kadın-erkek karışık konferansta patriyarkanın bir kavram olarak öldüğü ve kullanılmaması gerektiğini tartışan Michele Barrett tarafından da tekrar edildi. Ancak Barrett'in yayına hazırlandığı "Kanada'da Feminist Teori Üzerine, İkilik Politikaları" adlı kitabın girişin ilk sayfasında şu açıklamayla karşılaşıyoruz: Bu kitaptaki kimi değiş tokuşlar, özellikle de Marksist kavramların, Britanya'da en azından "radikal feminist" olarak adlandırılabilen bir konumdan ayrıntılı biçimde eleştirilmesi, başka yerlerde çözümlenmeden bırakılan soruları yeniden açtı. Öyleyse Kanadalı sosyalist feministlerin açıkça ikiliği, tartışmaları, radikal feminist perspektiflerle olumlu biçimde ilgilenmeleri tamam, ama aynı

şey Britanyalı sosyalist feministler için uygun değil. O zaman burada Britanya'da radikal feministlerin söyleyecek önemli ve ilginç şeyleri olduğunu kabul etmeleri gerek. Hatta kadın çalışmaları okuma listelerinden bazı kitapları çıkarmak bile gerekir! Ayrılcılık da radikal feminizmin kötümser görünümünün bir parçası olarak görülüyor. Lynne Segal'e göre bu, toplumsal değişiklikten vazgeçmekle ilintili birşey. O ve onunla aynı düşüncede olanlar Marilyn Frye'in, feminist faaliyet ve daha genel olarak kadınların hayatındaki çeşitli ayrılıkların iktidar alma bağlamında keşfedildiği "Ayrılcılık ve İktidar Üzerine Yansımalar" adlı denemesini okusalar iyi ederler. Otonom kadın kadına grupların gerekliliğini kanıtlayarak Lynne Segal bir biçim ayrılcılığı kabul ediyor, hatta talep ediyor. Bazı kadınların çizgiyi başka bir noktada çizmeyi seçmeleri bir kişisel tercih ve/veya politik strateji konusu. Segal'in, herşeyde ikiliğe bağlı ve ahlakî değer yargılarından uzak birisi olarak başka kadınların kişisel ve politik tercihlerini nasıl "yanlış" bulabildiği beni aşılıyor doğrusu. Bu kitap, dürüst bir tartışma yürütememesi ve gelecek-feminizmin geleceğiyle ilgili kötümserliğiyle beni öfkeliyor. Farklı tahlilleri ve öncelikleri olan feministlerin bırakın belli konularda ve kampanyalarda birlikte çalışmaları, birbirleriyle konuşmaları bile bu kadar olanaksız mı? Bence, sokaktan güç alan bir aktivizme ve ulusal kampanyalar yürüten koalisyonlara ve ağlara ihtiyacımız var. Bütün bunların ne kadar olanaksız olduğunu anlatan bir kitaba daha ihtiyacımız yok. Herşeyden çok Londra'da yaşamadığıma seviniyorum. - en azından hala arada bir politik farklılıkların ötesinde tartışmalara katılıyorum ve değişik politik perspektifleri olan kadınlarla çalışmaya devam ediyorum. Bu kadınların hiçbiri benim kadınlarla karşı şiddete yönelmemi sorgulamıyorlar. Ben de onların sağlık, yoksullara devlet yardımı, el sanatları ya da uluslararası dayanışma konuları etrafında çalışmalarına karşı çıkmam. Hepimiz, yapılması gereken bir dolu iş olduğunun ve bunları yapmak için birbirimize ihtiyacımız olduğunun, çünkü başka kimsenin bu işleri yapmayacağını ve kadınların kurtuluşunun büyük ve uzun vadeli bir proje olduğunun fazlasıyla farkındayız.

Karikatürler Cath Jackson'ın ve Trouble and Strife'dan.

CEZAEVİNDE KADINLAR NELER YAŞIYOR?

basın son zamanlarda cezaevlerinde olanlara, eskisine oranla daha fazla yer ayırıyor. buna rağmen, istanbul'da bazı siyasi tutuklu kadınların, yaralanma derecesinde yaşadıklarına hiç ilgi gösterilmedi. aşağıda bayrampaşa cezaevinden siyasi tutuklu bir grup kadının dışarıya gönderdiği mektup yer alıyor.

Son günlerde cezaevlerindeki uygulamalarda giderek bir sertleşme görülmekte. Günlük basında çıkan "Bayrampaşa'da Tünel" gibi asılsız haberlerle bir provakasyon ortamı yaratılmaya çalışılmakta. Bayrampaşa Cezaevi'nde bulunan siyasi tutuklular olarak sürekli insanlık dışı uygulamalarla karşı karşıya kalmaktayız. Bunun en son örneğini SHP'nin kendilerine %25 kota ayırdığı, geçtiğimiz günlerde "cinsel tacize son, 438. madde kalksın." şiarlarıyla miting yapan kadınların Bayarampaşa C.evindeki hemcinsleri - kadın siyasi tutuklular - yaşadılar.

Kadın siyasi tutuklular adli kadın tutuklularla aynı koğuştan paylaşıyorlar. Yemeklerini yataklarında yemek zorundalar, çünkü yemek yiyebilecekleri ayrı bir mekana sahip değiller. 30 kişilik koğuştan 40-50 kişi kalmak çok "doğal" bir durum. Koğuşun görünümü Amerika'ya göç eden Avrupalıların tavukları, keçileri vb. ile itiş kakış bindikleri ahşap, yelkenli gemilerin güvertelerini andırıyor. Balık istifi halinde yaşamanın tek "avantajı" koğuşun böylece daha sıcak olması, çünkü kaloriferler demir soğukluğundalar. "Asmayalım da besleyelim mi" sözü yerini "dondurmayalım da ısıtalım mı" ya bırakmış durumda. Koğuş gerçekten bir renk gümbüşü: bir tarafta Kasımpaşa gettosu, kafti (hırsızlık anlamında bir sözcük) nedeniyle gelen insanlar, "kafti perspektifi" ile büyütülen çocuklar,

diğer taraftan dönemsel krizleri geldiğinde öldürecek çocuk arayan, bazen kendilerinden geçerek sürekli sallanan Cinci Hoca ve daha neler neler....

Her akşam sıcak evine gittiğinde yemeğini masada yiyen, daha sonra salona geçerek televizyon seyreden ve uykusu geldiğinde de yatak odasına doğru yönelen cezaevi yöneticileri tutuklu yakınlarının ve tutukluların sorunların çözümü için yaptıkları her girişimi güler yüzle ve babacan tavırla geçiştirmeye çalışıyorlar.

Siyasi kadın tutukluların başka bir koğuşa geçme çabaları (çünkü boş koğuş var) ise copla, tekmeyle, tokatla engelleniyor. Askerler, gardiyanlar geliyor görevlerini yapmanın şevkiyle kadın tutukluları yerlerde sürüklüyor, dövüyor. Bu arada askere moral vermek için nutuklar çekiliyor, çeşitli marşlar söyleniyor. İnsan T.V'de Evet-Hayır yarışması programında sunucu olan Erkan Yolaç'ın "İzmir marşıyla geleceksiniz, mehter marşıyla gideceksiniz" cümlesini anımsamadan yapamıyor...

Sokakta, otobüste, işte, evde kadınların kadın olmaktan dolayı yaşadıkları sorunlar cezaevinde de sürüyor...

Evet, 2000'lere gelirken böylesi sorunların çözümü, Cinci Hoca'nın cezaevi idarecilerine benzeyen bez bebeklere mor iğneler batırarak büyü yapmasında olmadığına göre kamuoyuna önemli görevler düşüyor.

Evet, cezaevi yönetimi sorunları çözmiyor. Tam tersine baskılarını sürekli çeşitli bahanelerle arttırıyor. Bayrampaşa C.evinde kutup rüzgarı esiyor, yakında fırtına patlayabilir...

KÜÇÜK İLANLAR KÜÇÜK İLANLAR

BUNDAN ÖNCEKİ SAYIDA KAPAKTAKİ RESİMDE BULUNAN BEN ASLINDA ORADA OLDUĞU GİBİ KADINLARI KARŞIMA ALMIŞ NUTUK VERİYOR POZİSYONUNDAN RAHATSIZ OLDUM VE O RESMİN HİKAYESİNİ KISACA ANLATMA GEREĞİNİ DUYDUM. KIBRISLI HEMCİNSİMİN ORADA KONUŞMASINI PROTESTO ETTİM. BUNUN ÜZERİNE İTRAFIMDA BULUNAN VE BUNU GÖREN BAZI KADINLAR, TOPLANDI. ONLAR "KADIN, ERKEK ELELE ÖZGÜR GÜNLERE" DERKEN BEN "KADINLAR ELELE ÖZGÜR GÜNLERE" DİYORDUM. VE NİÇİN BÖYLE OLMASI GEREKTİĞİNİ ANLATMAK DURUMUNDA KALDIM. VE KALDIKİ HERKESİN O ERKEĞİ PROTESTO ETMESİ GEREKTİĞİNE İNANIYORDUM. YANİ O RESİM BENİM DURUMUMU YANLIŞ İFADE EDEN BİR RESİM. DÜZELTİLMESİ BENİ MUTLU EDECEKTİR. BAŞARILAR DİLERİM.

AYDIN

mor iğne, kadınların bülteni çıktı. temin için kadın kültür evine (tünel) sorulabilir.

***

yüzüme "ayşe" diye hitap edip ben yokken benden ayşe düzkan diye sözedenlere kırgınlıklarımı sunarım. orada burada soyadını kullanmamak yetmiyor başkalarının soyadını da kullanmamak en azından samimiyetsizlik ifadesi.

ayşe

***

Tempo dergisi, 18 - 24 Mart tarihli sayısında Feminist'i "kapanan sol dergiler" listesine almış. Kapandığımızı hükmedilmesine, parasal ve enerji sorunlarımız yüzünden düzensiz aralıklarla çıkıyor olmanız gösterilebilirse de, (gerçi Feminist logosu altında "arada bir çıkar" iğaresi her sayıda yer alıyor.) "Sol" dergi olarak tanınmamız ancak cehaletle açıklanabilir. Yeri gelmişken, daha sık çıkabilmek için ilgi, sevgi ve maddi yardım beklediğimizi de belirtelim.

feminist

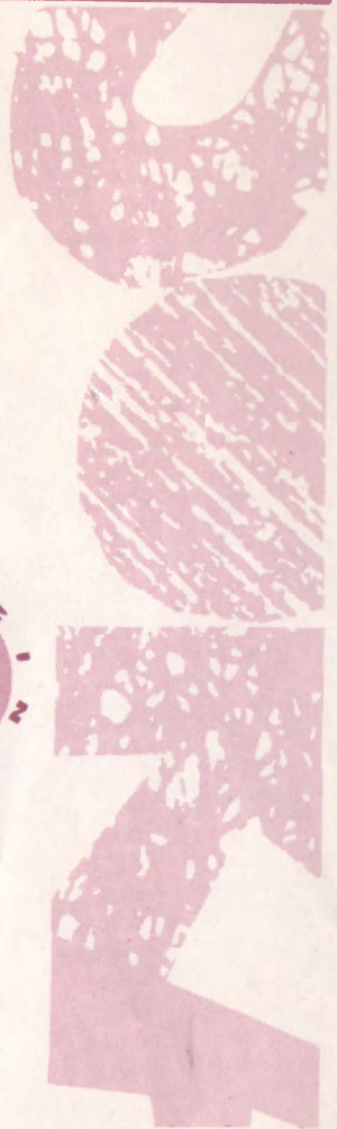

R E S M İ
HABERCİLİĞE
RADİKAL
Ç Ö Z Ü M

ANTI MILITARİZM
AZINLIKLAR
CİNSELLİK

ÇİZGİ
EKOLOJİ
GENÇLİK
İNSAN HAKLARI
FEMİNİZM
KENT
KİTAP
MARJİNALLER
ROCK'N'ROLL
SİYASET

BENİM
BİYİM
ÇİŞEL TACİZE
KARŞI

İSRAİL
KADINLAR
4386